

1187.

Na osnovu člana 6 stav 1 tačka 9, člana 89 stav 6, člana 90 stav 6 i člana 91 stav 7 Zakona o vazдушnom saobraćaju („Službeni list CG“, broj 30/12), uz prethodnu saglasnost Ministarstva saobraćaja i pomorstva, Agencija za civilno vazduhoplovstvo donijela je

PRAVILNIK
O USLOVIMA I NAČINU STRUČNOG OSPOSOBLJAVANJA, STICANJA, IZDAVANJA, OBNAVLJANJA I
PRODUŽAVANJA VAŽENJA DOZVOLE I OVLAŠĆENJA VAZDUHOPLOVNOM OSOBLJU ZA PRIPREMU,
OTPREMU I PRAĆENJE LETA

Predmet

Član 1

Ovim pravilnikom utvrđuju se bliži uslovi u pogledu stručne spreme, radnog iskustva, stručne osposobljenosti vazduhoplovnog osoblja koje obavlja poslove pripreme, otpreme i praćenje leta (u daljem tekstu: vazduhoplovni dispečer), način izdavanja, obnavljanja i produžavanja dozvola, ovlašćenja za rad i posebnih ovlašćenja, vrijeme na koje se izdaje dozvola, vrijeme na koje važi ovlašćenje, uslove pod kojima se mijenja, ukida ili privremeno ukida dozvola, uslove pod kojima se ukida ili privremeno ukida ovlašćenje, obrazac dozvole, uslovi koje mora da ispunjava pravno ili fizičko lice koje obavlja stručno osposobljavanje vazduhoplovnih dispečera, uslovi pod kojima se izdaje, mijenja, ukida ili privremeno ukida ovlašćenje za stručno osposobljavanje vazduhoplovnih dispečera, vrijeme na koje se izdaje ovlašćenje, obrazac ovlašćenja, sadržina programa za stručno osposobljavanje i način stručnog osposobljavanja, način polaganja ispita vazduhoplovnih dispečera, kao i uslovi koje mora da ispunjava lice koje se imenuje za ispitivača koji sprovodi stručni ispit za utvrđivanje stručne osposobljenosti vazduhoplovnih dispečera.

Izrazi

Član 2

Pojedini izrazi upotrebljeni u ovom pravilniku imaju sledeća značenja:

- 1) **vazduhoplovni dispečer** je lice koje ispunjava uslove u pogledu stručne spreme, radnog iskustva i stručne osposobljenosti u skladu sa ovim pravilnikom i koje ima dozvolu za rad za obavljanje poslova, pripreme, otpreme, praćenja, kontrole i nadzora letaćkih operacija i podrške vodi vazduhoplova pri izvođenju letaćkih operacija, koju je izdala Agencija za civilno vazduhoplovstvo,
- 2) **dozvola** je dokument koji identifikuje lice kao stručno osposobljeno vazduhoplovno osoblje, a sadrži lične podatke, podatke o stručnoj osposobljenosti, o posebnim ovlašćenjama, njihovom važenju i trenutnoj sposobnosti za obavljanje određenih poslova i zadataka,
- 3) **operator vazduhoplova** je operator koji primjenjuje odobrenu metodu operativne kontrole saobraćaja koja podrazumijeva angažovanje vazduhoplovnih dispečera,
- 4) **posebna ovlašćenja su** ovlašćenja kojima su utvrđeni posebni uslovi, prava ili ograničenja, koja imaoću dozvole vazduhoplovnog dispečera, pod uslovima propisanim u ovom pravilniku, može da dodijeli operator vazduhoplova,
- 5) **ovlašćenje za rad vazduhoplovnog dispečera** je ovlašćenje za obavljanje poslova i zadataka vazduhoplovnog dispečera koje se stiče, održava i obnavlja isključivo kod operatora vazduhoplova koji radno angažuje vazduhoplovne dispečere u svrhu obavljanja operativne kontrole i nadzora letaćkih operacija,
- 6) **prihvatljivi period za produženje važenja ovlašćenja za rad vazduhoplovnog dispečera** je period koji se sastoji od kalendarskog mjeseca prije mjeseca isteka važenja ovlašćenja za rad, mjeseca isteka važenja ovlašćenja i kalendarskog mjeseca poslije mjeseca isteka važenja ovlašćenja.
- 7) **grupa 1 vazduhoplova** su vazduhoplovi pogonjeni klipnim i turbo-elisnim motorima
- 8) **grupa 2 vazduhoplova** su vazduhoplovi pogonjeni turbomlaznim motorima.

Opšti uslovi za obavljanje poslova i zadataka pripreme, otpreme i praćenja leta

Član 3

- (1) Agencija za civilno vazduhoplovstvo (u daljem tekstu: Agencija) izdaje dozvolu vazduhoplovnog dispečera licu koje ima navršenih najmanje 21 godinu života, koje ispunjava uslove propisane ovim pravilnikom u pogledu iskustva i stručne osposobljenosti i koje položi ispit za sticanje dozvole vazduhoplovnog dispečera u skladu sa ovim pravilnikom.
- (2) Vazduhoplovni dispečer može da obavlja samo poslove i zadatke za koje ima važeću dozvolu i posebna ovlašćenja.

Poslovi i zadaci vazduhoplovnog dispečera

Član 4

- (1) Vazduhoplovni dispečer obavlja poslove koji neposredno utiču na sigurnost vazdušnog saobraćaja, koji se odnose na pripremu i izvršenje leta vazduhoplova.
- (2) Vazduhoplovni dispečer:
 - 1) pruža podršku vodi vazduhoplova u pripremi leta i obezbjeđuje potrebne informacije;
 - 2) pruža podršku vodi vazduhoplova u pripremi operativnog i ATS plana leta, potpisuje, kada je primjenljivo, i prijavljuje ATS plan leta odgovarajućoj ATS službi; i
 - 3) odgovarajućim sredstvima pruža vodi vazduhoplova, za vrijeme leta, informacije potrebne za sigurno odvijanje leta.
- (3) U slučaju hitne situacije vazduhoplovni dispečer mora da:
 - 1) pokrene postupak definisan u operativnom priručniku operatora vazduhoplova izbjegavajući bilo koju aktivnost koja bi bila u suprotnosti sa postupcima kontrole letenja; i

- 2) prosljedi vođi vazduhoplova informacije povezane sa sigurnošću, koje mogu biti neophodne za sigurno izvođenje leta, uključujući bilo koju promjenu plana leta koja je potrebna za odvijanje leta.

Posjedovanje dozvole vazduhoplovnog dispečera

Član 5

(1) Operator vazduhoplova koji ima odobrenu metodu operativne kontrole saobraćaja, koja podrazumijeva angažovanje vazduhoplovnih dispečera, mora da obezbijedi da poslove i zadatke vazduhoplovnog dispečera (u smislu odgovornosti za operativnu kontrolu izvođenja vazduhoplovnih operacija) obavlja lice koje ima dozvolu vazduhoplovnog dispečera izdatu u skladu sa ovim pravilnikom.

Uslovi za sticanje dozvole vazduhoplovnog dispečera

Član 6

(1) Agencija izdaje dozvolu vazduhoplovnog dispečera ako podnosilac zahtjeva ispunjava uslove za izdavanje dozvole vazduhoplovnog dispečera, sadržane u važećem amandmanu ICAO Aneksa 1 – Licenciranje osoblja, koji se odnose na:

1) Starost:

Ne smije biti mlađi/a od 21 godinu.

2) Znanje:

Mora dokazati znanje primjereno pravima i obavezama imaoca dozvole vazduhoplovnog dispečera, u sljedećim oblastima:

a) Vazduhoplovno pravo:

– pravila i propisi koji se odnose na imaoca dozvole vazduhoplovnog dispečera, odgovarajuće službe, praksu i postupke u vazдушnom saobraćaju;

b) Opšte znanje o vazduhoplovima:

– osnove rada vazduhoplovnih pogonskih jedinica, sistema i instrumenata;

– operativna ograničenja vazduhoplova i pogonskih jedinica;

– lista minimalne opreme;

c) Proračun letnih performansi, postupci planiranja i utovara:

– uticaj utovara i rasporeda mase na performanse vazduhoplova i letne karakteristike, proračun mase i balansa;

– operativno planiranje leta; proračun potrošnje goriva i maksimalnog trajanja leta sa određenom količinom goriva; postupci za izbor alternativnog aerodroma, kontrola krstarenja na ruti, operacije produženog doleta;

– priprema i prijavljivanje ATS plana leta

– osnovni principi računarskih sistema za planiranje leta;

d) Ljudske sposobnosti i ograničenja:

– ljudske mogućnosti i ograničenja koje se odnose na dužnosti vazduhoplovnog dispečera, uključujući principe upravljanja rizicima i greškama;

e) Meteorologija:

– vazduhoplovna meteorologija; kretanja sistema frontova; sistem fronta; porijeklo i osobine značajnih vremenskih pojava koje utiču na uslove uzlijetanja, krstarenja i slijetanja;

– tumačenje i primjena vazduhoplovnih meteoroloških izvještaja, karata i prognoza; kodova i skraćenica; upotreba i pribavljanje meteoroloških informacija;

f) Navigacija:

– osnove vazduhoplovne navigacije sa posebnim osvrtom na instrumentalno letenje;

g) Operativni postupci:

– upotreba aeronautičke dokumentacije;

– operativni postupci za prevoz tereta i opasnih materija;

– postupci u slučaju nesreća i ozbiljnih nezgoda, hitni postupci u letu;

– postupci u slučaju nezakonitog ometanja i sabotaze vazduhoplova;

h) Osnove leta:

– osnove leta koje se odnose na odgovarajuću kategoriju vazduhoplova;

i) Radio komunikacija:

– postupci za komunikaciju sa vazduhoplovom i zemaljskim stanicama

j) Engleski jezik:

– engleski jezik u čitanju, pisanju, govoru i razumijevanju.

3) Iskustvo:

Mora imati najmanje sledeće iskustvo:

a) ukupno dvije godine radnog iskustva u jednoj ili kombinaciji sledećih pozicija, uz uslov da u bilo kojoj kombinaciji iskustva, vrijeme provedeno na bilo kojoj poziciji mora biti najmanje jednu godinu:

– član letačke posade u vazдушnom prevozu; ili

– meteorolog u organizaciji koja se bavi otpremom vazduhoplova u vazдушnom prevozu; ili

– kontrolor letenja, ili nadzornik vazduhoplovnih dispečera ili operativnog sistema (kontrole) vazдушnog prevoza;

ili

b) završeno osposobljavanje sa zadovoljavajućim uspjehom koje:

– je odobreno od civilnih vazduhoplovnih vlasti zemlje članice ICAO-a i koja izdaje dozvole vazduhoplovnih dispečera;

– je sprovedeno u skladu sa ICAO dokumentom 7192, Dio D-3.

4) Vještina:

Mora da dokaže sledeće vještine:

- a) izradi tačnu i operativno prihvatljivu vremensku analizu iz niza dnevnih meteoroloških karata i izvještaja; pruži operativno važeće instrukcije u vezi sa vremenskim uslovima u području određene rute, predvidi meteorološke trendove koji se odnose na vazdušni prevoz sa posebnim naglaskom na određeni i alternativni aerodrom;
- b) odredi optimalnu rutu leta za dati segment i izradi plan leta ručno i/ili pomoću računara;
- c) pruži operativnu i svaku drugu podršku u letu u aktuelnim ili simuliranim vremenskim uslovima u skladu sa dužnostima imaoaca dozvole vazduhoplovnog dispečera;
- d) prepozna sigurnosni rizici i greške i njima upravlja.

(2) Imalac dozvole vazduhoplovnog dispečera dužan je da Agenciji, bez odlaganja, prijavi svaku promjenu podataka, gubitak i uništenje dozvole.

(3) U slučaju iz stava 2 ovog člana Agencija izdaje novu dozvolu.

Postupak sticanja dozvole vazduhoplovnog dispečera

Član 7

(1) Kandidat za sticanje ili obnavljanje važenja dozvole vazduhoplovnog dispečera podnosi Agenciji pisani zahtjev za polaganje ispita, na obrascu koji utvrđuje Agencija.

(2) Uz zahtjev iz stava 1 ovog člana kandidat za sticanje dozvole vazduhoplovnog dispečera podnosi dokaze o ispunjavanju uslova iz ovog pravilnika u pogledu iskustva i završene stručne osposobljenosti.

(3) Kao dokaz o ispunjavanju uslova u pogledu iskustva iz člana 6 stav 1 tačka 3 podtačka a), podnosioc zahtjeva prilaže potvrde organizacija u kojima je ostvareno potrebno iskustvo;

(4) Kao dokaz o ispunjavanju uslova u pogledu završene stručne osposobljenosti iz člana 6 stav 1 tačka 3 podtačka b), podnosilac zahtjeva prilaže Potvrdu o završenom teorijskom osposobljavanju i detaljan sadržaj i raspored osposobljavanja.

Teorijski dio ispita

Član 8

(1) Podnosilac zahtjeva za izdavanje dozvole vazduhoplovnog dispečera polaže teorijski dio ispita iz oblasti navedenih u članu 6 stavu 1 tačka 2 ovog pravilnika.

(2) Teorijski dio ispita sprovodi u pisanom obliku Agencija

(3) Smatra se da je kandidat položio ispit ako tačno odgovori na najmanje 75 % ispitnih pitanja za svaku od oblasti osposobljavanja.

(4) O uspješno položenom teorijskom dijelu ispita Agencija izdaje potvrdu koja važi 24 mjeseca.

(5) Podnosilac zahtjeva može pristupiti praktičnom dijelu ispita samo u roku važenja potvrde o položenom teorijskom dijelu ispita iz stava 4 ovoga člana.

(6) Ako podnosilac zahtjeva ne pristupi ili ne položi praktični dio ispita u roku važenja potvrde o položenom teorijskom dijelu ispita, gubi pravo na pristupanje praktičnom dijelu ispita.

(7) Da bi ponovo stekao pravo pristupanja praktičnom dijelu ispita, podnosilac zahtjeva mora ponovo da položi teorijski dio ispita.

Praktični dio ispita

Član 9

(1) Praktični dio ispita za sticanje dozvole vazduhoplovnog dispečera sprovodi Komisija koju imenuje Agencija.

(2) Uz prijavu za polaganje praktičnog dijela ispita podnosioc zahtjeva prilaže važeću potvrdu o položenom teorijskom dijelu ispita i potvrdu o plaćenju naknadi za izdavanje dozvole vazduhoplovnog dispečera.

(3) Prag prolaza praktičnog dijela ispita je 75%.

(4) Za izdavanje dozvole podnosioc zahtjeva mora podnijeti zahtjev za izdavanje dozvole vazduhoplovnog dispečera i uz zahtjev priložiti prijavu i izvještaj sa provjere praktične osposobljenosti za sticanje dozvole vazduhoplovnog dispečera.

Važenje dozvole

Član 10

(1) Dozvola vazduhoplovnog dispečera izdaje se sa rokom važenja na 5 godina.

(2) Dozvolu vazduhoplovnog dispečera produžava Agencija nakon utvrđivanja da su ispunjeni uslovi propisani ovim pravilnikom.

(3) Dozvola vazduhoplovnog dispečera se ukida ili privremeno ukida ako njen imalac prestane da ispunjava neki od uslova iz člana 6 ovog pravilnika.

(4) Ukinuta ili privremeno ukinuta dozvola vazduhoplovnog dispečera može biti važeća kada imalac ispunji uslove za izdavanje dozvole iz člana 6, na način iz člana 7 ovog pravilnika.

Sadržaj dozvole vazduhoplovnog dispečera

Član 11

(1) Dozvola vazduhoplovnog dispečera je neprenosiva i služi kao dokaz za osposobljenost lica za obavljanje poslova pripreme, otpreme i praćenja leta.

(2) Dozvola iz stava 1 ovog člana sadrži:

- a) naziv organa koji je izdao dozvolu (Agencija za civilno vazduhoplovstvo);
- b) naziv dozvole (masnim slovima);
- c) serijski broj dozvole;
- d) ime i prezime imaoaca;

- e) datum rođenja imaoa;
- f) adresa imaoa;
- g) državljanstvo imaoa;
- h) svojeručni potpis imaoa;
- i) datum izdavanja, pečat i potpis ovlaštenog lica Agencije.

- (3) Dozvola vazduhoplovnog dispečera je ispisana latiničnim pismom i arapskim brojkama, na crnogorskom i engleskom jeziku, a ispred ili iza naslova rubrike ispisan je rimski broj rubrike u okruglim zagradama.
- (4) Dozvola vazduhoplovnog dispečera izdaje se na obrascu iz Priloga 1 koji je sastavni dio ovog pravilnika.

Priznavanje stranih dozvola vazduhoplovnih dispečera

Član 12

- (1) Agencija priznaje dozvolu vazduhoplovnog dispečera koju je izdala civilna vazduhoplovna vlast zemlje članice ICAO-a (u daljem tekstu: strana dozvola), ako je izdata u skladu sa ICAO standardima i ako je važeća.
- (2) Kandidat za priznavanje strane dozvole iz stava 1 ovog člana mora da ispunjava starosne uslove iz člana 6 stava 1 podstava 1 ovog pravilnika.
- (3) Agencija je dužna da od vazduhoplovnih vlasti države u kojoj je izdata strana dozvola čije se priznavanje zahtjeva pribavi potvrdu vjerodostojnosti, kao i da izvrši uvid u stranu dozvolu podnosioca zahtjeva.
- (4) Podnosilac zahtjeva za priznavanje strane dozvole mora pokazati zadovoljavajuće znanje iz vazduhoplovnih propisa Crne Gore polaganjem testa teorijskog znanja sa pragom prolaznosti od 75%.
- (5) Podnosiocu zahtjeva za priznavanje strane dozvole, koji ispunio uslove iz st. 1, 2 i 4 ovog člana izdaje se potvrda o priznavanju dozvole vazduhoplovnog dispečera.

Uslovi koje mora da ispunjava operator vazduhoplova

Član 13

- (1) Operator vazduhoplova:
- 1) u operativnom priručniku propisuje uslove i postupke za osposobljavanje, sticanje i održavanje važenja ovlaštenja za rad vazduhoplovnih dispečera;
 - 2) u operativnom priručniku, koji odobrava Agencija, propisuje programe za osposobljavanje vazduhoplovnih dispečera i provjere za:
 - početno osposobljavanje,
 - periodično osposobljavanje,
 - osposobljavanje za novi tip vazduhoplova i
 - osposobljavanje za obnovu važenja ovlaštenja za rad,
 - 3) obaviještava Agenciju, ukoliko ima saznanja, o svakom odstupanju od zahtjeva koji se odnose na osposobljenost i/ili fizičku i psihičku spremnost vazduhoplovnog dispečera da obavlja poslove za koje mu je izdata dozvola;
 - 4) vodi evidencije o osposobljavanju i ovlaštenjima vazduhoplovnih dispečera;
 - 5) zabranjuje imaoa dozvole korišćenje povlastica iz dozvole i posebnih ovlaštenja ako je pod uticajem bilo koje psihoaktivne supstance koja ga može učiniti nesposobnim za izvršavanje ovih povlastica na siguran i pravilan način.
- (2) Operator vazduhoplova mora obezbijediti da vazduhoplovni dispečer obavlja poslove vazduhoplovnog dispečera samo ako ispunjava sledeće uslove:
- 1) da je uspješno završio početno osposobljavanje i provjeru sposobnosti, uspješno završio osposobljavanje za novi tip vazduhoplova (ako je primjenjivo) i pripadajuću provjeru sposobnosti, kao i uspješno završio periodično osposobljavanje i provjeru sposobnosti u zadnjih 12 mjeseci u skladu sa specifičnim sadržajem odobrene metode operativne kontrole i nadzora letaćkih operacija;
 - 2) da je u zadnjih 12 mjeseci odradio barem jedan let za sticanje ovlaštenja u pilotskoj kabini iznad područja izvođenja operacija i na vazduhoplovu iz svake grupe vazduhoplova za koje će vazduhoplovni dispečer biti nadležan.
- (3) Provjera sposobnosti iz stava 2 tačka 1) ovoga člana i let za sticanje ovlaštenja u pilotskoj kabini iz stava 2 tačka 2) ovoga člana, moraju se sprovesti u prihvatljivom periodu za produženje važenja ovlaštenja za rad.
- (4) Let iz stava 2 tačka 2) ovoga člana treba da ima slijetanja na što više odgovarajućih aerodroma, a za let za sticanje ovlaštenja, vazduhoplovni dispečer mora biti u mogućnosti da prati međusobnu i radio komunikaciju letачke posade kao i da prati aktivnosti letачke posade.

Obavljanje osposobljavanja

Član 14

- (1) Stručno osposobljavanje vazduhoplovnih dispečera obavlja se u skladu sa programima za stručno osposobljavanje, utvrđenim ovim pravilnikom.

Operatorovi programi osposobljavanja

Član 15

- (1) Operator uspostavlja programe osposobljavanja vazduhoplovnih dispečera iz člana 13 stava 1 tačka 2) ovog pravilnika i dostavlja ih na odobrenje Agenciji.
- (2) Programom osposobljavanja se definišu oblasti osposobljavanja, organizacija, trajanje osposobljavanja i postupci, kao i kriterijumi za sprovođenje i ocjenu ispita.
- (3) Operator vazduhoplova, kroz program kvaliteta, periodično, a najmanje jednom u dvije godine utvrđuje potrebu izmjena programa osposobljavanja u cilju utvrđivanja njegove djelotvornosti, odnosno prilagodavanja zbog promjena u sistemu ili usklađivanja sa primjenjivim standardima.

Programi za početno osposobljavanje i osposobljavanje za novi tip vazduhoplova

Član 16

(1) Programi za početno osposobljavanje i osposobljavanje za novi tip vazduhoplova najmanje sadrže:

1) Opšte predmete:

- (a) upotreba operatorovih sistema za komunikaciju, uključujući karakteristike tih sistema i odgovarajuće normalne i postupke u hitnim situacijama;
- (b) meteorologija, uključujući različite tipove meteoroloških informacija i predviđanja, tumačenje vremenskih podataka (uključujući predviđanje rutnih i terminalnih temperatura i ostalih vremenskih prilika), frontalni sistemi, vjetrovi i upotreba aktuelnih i prognostičkih vremenskih karata za različite visine;
- (c) operatorov NOTAM sistem;
- (d) operatorova navigacijska sredstva i publikacije;
- (e) odgovornosti vođe vazduhoplova i vazduhoplovnog dispečera;
- (f) osobine odgovarajućih aerodroma koje koristi operator;
- (g) preovladavajuće meteorološke pojave u području operacija operatora i operatorovi raspoloživi izvori meteoroloških podataka;
- (h) odgovarajuće osposobljavanje iz oblasti ljudskih sposobnosti i ograničenja koja se odnose na dužnosti vazduhoplovnog dispečera;
- (i) dužnosti i odgovornosti vazduhoplovnih dispečera;
- (j) primjenjivi vazduhoplovni propisi;
- (k) sadržaj operatorovog Certifikata vazdušnog operatora i pripadajućih operativnih specifikacija; i
- (l) odgovarajući djelovi operatorovog operativnog priručnika.

2) Za svaki vazduhoplov:

- (a) opšti opis vazduhoplova s akcentom na operativne osobine i performanse, navigacijsku opremu, opremu za instrumentalni prilaz i komunikaciju, opremu i postupke u hitnim situacijama i ostali predmeti koji se odnose na dužnosti i odgovornosti vazduhoplovnih dispečera;
- (b) postupke za izvođenje letaćkih operacija, uključujući postupke za prepoznavanje i izbjegavanje opasnih meteoroloških pojava;
- (c) proračun mase i balansa;
- (d) osnovne performanse i postupci za otpremu vazduhoplova;
- (e) planiranje leta uključujući izbor rute, analizu vremena trajanja leta i potrebnog goriva; i
- (f) postupci u hitnim situacijama.

3) Postupci u hitnim situacijama moraju biti posebno naglašeni uključujući izvještavanje nadležnih državnih organa i kompanijskih službi tokom trajanja hitnosti kako bi se vazduhoplovu u opasnosti pružila maksimalna pomoć.

(2) Početno osposobljavanje vazduhoplovnih dispečera obuhvata oblasti iz stava 1 tačke 1 i 2 ovoga člana i mora trajati najmanje 40 sati.

(3) Početno osposobljavanje uključuje provjeru sposobnosti od strane instruktora, kako bi se dokazalo znanje i osposobljenost iz oblasti iz stava 1 tač. 1 i 2 ovog člana.

(4) Osposobljavanje za novi tip vazduhoplova obuhvata oblasti iz stava 1 tačka 2 ovog člana, a trajanje osposobljavanja utvrđeno je u operativnom priručniku operatora.

(5) Osposobljavanje za novi tip vazduhoplova uključuje provjeru sposobnosti od strane instruktora, kako bi se dokazalo znanje i osposobljenost iz oblasti iz stava 1 tačka 2 ovog člana.

Program za periodično osposobljavanje

Član 17

(1) Periodično osposobljavanje obezbjeđuje da vazduhoplovni dispečer bude adekvatno osposobljen i stručan u odnosu na tip vazduhoplova za koji je ovlašćen.

(2) Periodično osposobljavanje sadrži sledeće:

- 1) potrebna predavanja u područjima propisanim za početno osposobljavanje iz člana 16 stav 1 ovog pravilnika;
- 2) test ili drugi način utvrđivanja nivoa znanja i sposobnosti vazduhoplovnog dispečera u vezi sa pozicijom i tipom vazduhoplova za koji je ovlašćen od strane instruktora;

(3) Periodično osposobljavanje vazduhoplovnih dispečera traje najmanje 15 sati godišnje.

(4) Sve oblasti osposobljavanja iz člana 16 stav 1 ovog pravilnika moraju biti obuhvaćena periodičnim osposobljavanjem u periodu od tri godine.

Programi za osposobljavanje za obnovu važenja ovlašćenja za rad

Član 18

(1) Osposobljavanje u svrhu ponovnog sticanja ovlašćenja za rad sprovodi se u skladu sa sledećim uslovima i kriterijima.

Vrijeme prošlo od prihvatljivog perioda za produženje važenja ovlašćenja za rad	Osposobljavanje	Sticanje ovlašćenja za rad (u skladu sa članom 13 stav 2)
Do 12 kalendarskih mjeseci	8 sati dopunskog osposobljavanja*, periodično osposobljavanje	Provjera sposobnosti i let za sticanje ovlašćenja u pilotskoj kabini

Više od 12 i manje od 36 kalendarskih mjeseci	16 sati dopunskog osposobljavanja*, periodično osposobljavanje	Provjera sposobnosti i let za sticanje ovlašćenja u pilotskoj kabini
Više od 36 mjeseci	Početno osposobljavanje	Provjera sposobnosti i let za sticanje ovlašćenja u pilotskoj kabini

* Osposobljavanje koje određuje operator vazduhoplova, koji zavisi od nivoa stručnosti i utvrđenih nedostataka u znanju i vještinama vazduhoplovnog dispečera koji se osposobljava za ponovno sticanje ovlašćenja za rad.

Posebna ovlašćenja instruktora vazduhoplovnog dispečera

Član 19

(1) Operator vazduhoplova može imenovati, uz saglasnost Agencije, instruktora vazduhoplovnog dispečera ako:

- 1) ima dozvolu vazduhoplovnog dispečera;
- 2) ima važeće ovlašćenje za rad;
- 3) ima iskustvo u obavljanju poslova vazduhoplovnog dispečera od najmanje tri godine;
- 4) u poslednjih 12 mjeseci nije imao prekid u radu na poslovima vazduhoplovnog dispečera duži od tri mjeseca.

Ostala posebna ovlašćenja vazduhoplovnog dispečera

Član 20

(1) Operator vazduhoplova može vazduhoplovnom dispečeru dodijeliti i druga posebna ovlašćenja (npr. ETOPS) koja su u vezi sa specifičnostima izvođenja operacija kada je tako utvrđeno u programu osposobljavanja i kada vazduhoplovni dispečer ispunjava propisane uslove

(2) Operator vazduhoplova vodi evidencije o osposobljavanjima za posebna ovlašćenja i o dodijeljenim posebnim ovlašćenjima vazduhoplovnih dispečera.

Obaveza obavještanja nadležnog organa

Član 21

Operator vazduhoplova obavještava Agenciju o:

- 1) rasporedu planiranih osposobljavanja vazduhoplovnih dispečera najkasnije 15 dana prije početka osposobljavanja;
- 2) svakoj sprovedenoj provjeri sposobnosti vazduhoplovnog dispečera u roku od 15 dana od dana sprovedene provjere i
- 3) svakom posebnom ovlašćenju, koje je dodijeljeno vazduhoplovnom dispečeru.

Sadržaj i najmanje vrijeme trajanja

Član 22

(1) Podnosioc zahtjeva za odobravanje kursa osposobljavanja za licenciranje vazduhoplovnih dispečera obezbjeđuje da kurs:

- 1) obuhvata sve teme navedene u ICAO dokumentu 7192, Dio D-3 i njegovim izmjenama i dopunama;
- 2) ima fond časova od najmanje 200 sati.

(2) Zahtjev za odobrenje kursa osposobljavanja za licenciranje vazduhoplovnih dispečera sadrži opis glavnih tema i podtema kursa i vrijeme njihovog trajanja.

(3) Kurs osposobljavanja za licenciranje vazduhoplovnih dispečera može da sadrži i dodatne teme koje nijesu navedene u ICAO dokumentu 7192, Dio D-3.

(4) Vrijeme trajanja za dodatne teme u okviru kursa osposobljavanja dodaje se minimalnom broju sati iz stava 1 tačka 2) ovog člana.

Prostor i oprema za osposobljavanje

Član 23

(1) Podnosioc zahtjeva za odobrenje kursa osposobljavanja za licenciranje vazduhoplovnih dispečera mora da ima prostor, opremu i materijale za pružanje adekvatne teorijske i praktične nastave svakom polazniku kursa.

(2) Svaka prostorija, kabina ili drugi prostor koji se koristi za osposobljavanje mora biti prikladan za sprovođenje osposobljavanja u smislu kontrole temperature, svjetla i ventilacije.

(3) Prostor za osposobljavanje mora biti smješten tako da polaznici ne mogu biti ometani osposobljavanjima koja se odvijaju u drugim prostorijama.

Osoblje za osposobljavanje

Član 24

(1) Podnosilac zahtjeva za odobravanje kursa osposobljavanja za licenciranje vazduhoplovnih dispečera mora imati osoblje za osposobljavanje sa odgovarajućim iskustvom u oblasti vazduhoplovstva koje predaje, uključujući jednog instruktora koji ima važeću dozvolu vazduhoplovnog dispečera.

(2) Instruktor koji predaje praktični dio nastave mora da ima važeću dozvolu vazduhoplovnog dispečera.

(3) Osoblje za osposobljavanje mora periodično osvježavati svoje znanje, vještine i kvalifikacije.

Evidencije

Član 25

(1) Organizator kursa osposobljavanja za licenciranje vazduhoplovnih dispečera mora da vodi evidenciju za svakog polaznika, uključujući hronološki niz svih predavanja sa imenima i potpisima instruktora koji su ih održali, obrađenih predmeta, održanih ispita i rezultata.

(2) Evidencije se čuvaju pet godina od dana završenog osposobljavanja.

Podnošenje zahtjeva, valjanost i ostali opšti zahtjevi

Član 26

- (1) Zahtjev za prvo izdavanje ili produženje odobrenja kursa osposobljavanja za licenciranje vazduhoplovnih dispečera može podnijeti pravno lice registrovano i sa sjedištem u Crnoj Gori.
- (2) Zahtjev iz stava 1 ovog člana podnosi se Agenciji pisanim putem i sadrži:
 - 1) sadržaj kursa iz člana 22 stava 2 ovog pravilnika;
 - 2) opis prostora u kojem se kurs održava i opreme koja se koristi za osposobljavanje;
 - 3) listu instruktora i njihovih kvalifikacija.
- (2) Ako Agencija utvrdi da podnosioc zahtjeva ispunjava uslove propisane ovim pravilnikom izdaje odobrenje kursa osposobljavanja za licenciranje vazduhoplovnih dispečera sa rokom važenja od 24 mjeseca.
- (3) Zahtjev za produženje važenja odobrenja kursa osposobljavanja za licenciranje vazduhoplovnih dispečera podnosi se Agenciji najkasnije 30 dana prije početka mjeseca u kojem ističe njegovo važenje, uz uslov da podnosilac zahtjeva ispunjava propisane uslove za odobrenje kursa osposobljavanja za licenciranje vazduhoplovnih dispečera.
- (4) Zahtjev za odobrenje izmjena i dopuna sadržaja kursa, promjena prostora ili opreme za osposobljavanje podnosi se u skladu sa stavom 1 ovog člana.
- (5) Lista instruktora može se mijenjati bez zahtjeva za odobrenje, pod uslovom da su ispunjeni uslovi iz člana 24 ovog pravilnika i da je organizator kursa osposobljavanja za licenciranje vazduhoplovnih dispečera o tome obavijestio Agenciju pisanim putem.

Kontinuirano ispunjavanje uslova za održavanje važenja odobrenja kursa

Član 27

- (1) Organizator kursa osposobljavanja za licenciranje vazduhoplovnih dispečera mora kontinuirano da ispunjava uslove za odobrenje kursa propisane ovim pravilnikom.
- (2) Organizator kursa, na zahtjev Agencije, dostavlja evidencije sprovedenih osposobljavanja.
- (3) Ako utvrdi da organizator kursa ne ispunjava propisane uslove, Agencija će ukinuti izdato odobrenje kursa.

Važenje dozvola vazduhoplovnih dispečera izdatih na osnovu važećih propisa

Član 28

- (1) Dozvole vazduhoplovnog dispečera izdate u skladu sa Pravilnikom o dozvolama vazduhoplovnog dispečera („Službeni list RCG“, broj 22/05) važe do isteka roka na koji su izdate, a najduže 12 mjeseci.
- (2) Imaocu dozvole iz stava 1 ovog člana izdaje se nov obrazac dozvole u skladu sa odredbama ovog pravilnika, ako u toku važenja dozvole podnese zahtjev za izdavanje novog obrasca dozvole.
- (3) Licima kojima je na dan stupanja na snagu ovog pravilnika dozvola vazduhoplovnog dispečera istekla dvije godine ili manje, izdaće se dozvola vazduhoplovnog dispečera ako polože praktični dio ispita za dozvolu vazduhoplovnog dispečera iz člana 9 ovog pravilnika.

Rok za usklađivanje

Član 29

- (1) Operatori vazduhoplova koji sprovode metodu operativne kontrole letačkih operacija, koja podrazumijeva pripremu, otpremu i praćenje leta od strane vazduhoplovnih dispečera, dužni su da usklade poslovanje sa odredbama ovog pravilnika u roku od 9 mjeseci od dana njegovog stupanja na snagu.

Primjena ovog pravilnika na započete postupke

Član 30

Kandidati kojima je odobreno polaganje ispita za sticanje dozvole vazduhoplovnog dispečera prije stupanja na snagu ovog pravilnika, polažu ispit po propisu koji je važio do stupanja na snagu ovog pravilnika.

Kandidatima iz stava 1 ovog člana koji polože ispit izdaje se obrazac dozvole vazduhoplovnog dispečera propisan ovim pravilnikom.

Prestanak važenja drugih propisa

Član 31

Stupanjem na snagu ovog pravilnika prestaju da važe Pravilnik o vazduhoplovnim dispečerima ("Službeni list CG", broj 22/05), Pravilnik o uslovima koje mora da ispunjava centar za obuku vazduhoplovnih dispečera ("Službeni list CG", broj 27/05) i Pravilnik o programu obuke vazduhoplovnih dispečera i programu obuke instruktora vazduhoplovnih dispečera ("Službeni list CG", broj 02/06).

Stupanje na snagu

Član 32

Ovaj pravilnik stupa na snagu osmog dana od dana objavljivanja u »Službenom listu Crne Gore«.

Broj: 01/2-1642/3-12
Podgorica, 20.12.2012. godine

Direktor
Dragan Đurović, s.r.

OBRAZAC DOZVOLE VAZDUHOPLOVNOG DISPEČERA

<p>Crna Gora Agencija za civilno vazduhoplovstvo <i>Montenegro</i> Civil Aviation Agency</p> <p>DOZVOLA DISPEČER LETA / OPERATIVNI KONTROLOR SAOBRAĆAJA <i>FLIGHT OPERATIONS OFFICER / FLIGHT DISPATCHER LICENCE</i></p> <p>Izdata u skladu sa ICAO standardima <i>Issued in accordance with ICAO</i></p>
<p>MCAA Form 141 Issue Page 1 of 4</p>

I	Država izdavaoc / State of issue Crna Gora / Montenegro
II	Broj dozvole / Licence Number
IV	Ime i prezime imaoца dozvole / Last and first name of holder
IVaXIV	Datum i mjesto rođenja / Date and Place of Birth
V	Adresa imaoца dozvole / Address of holder
VI	Državljanstvo / Nationality
VII	Potpis imaoца / Signature of holder
VII	Organ koji izdaje dozvolu / Issuing competent authority
X	Potpis ovlašćenog lica i datum / Signature of issuing officer and date
XI	Pečat ili žig organa koji izdaje dozvolu / Seal or stamp of issuing competent authority
Page 2 of 4	

XII	Ovlaštenja / Ratings		
Ovlaštenje / Rating	Datum izdavanja Date of issue	Rok važenja / Valid until	Potpis i pečat / Signature and stamp
D	Važnost / Validity:		
<p>Ova dozvola važi doživotno ukoliko nije povučena, suspendovana ili na drugi način stavljena van snage. <i>This licence shall remain in force for the holder lifetime unless revoked, suspended or varied.</i></p> <p>Prava data imaoцу dozvole mogu se izvršavati samo ukoliko imaoц dozvole posjeduje važeće ljekarsko uvjerenje. <i>The privileges of the licence shall be exercised only if the holder has a valid medical certificate for the required privilege.</i></p> <p>Imaoц dozvole mora uz sebe imati dokument sa slikom radi lakše identifikacije imaoца dozvole. <i>A document containing a photo shall be carried for the purposes of identification of the licence holder.</i></p>			
Page 3 of 4			

XIII	Primjedbe / Remarks
Page 4 of 4	